

อัตลักษณ์ชาวจีนมาเลเซียในบริบทพหุวัฒนธรรม CHINESE MALAYSIAN IDENTITY IN A MULTICULTURAL CONTEXT

ชัยวัฒน์ มีสันฐาน

Chaiwat Meesanthan

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200

Southeast Asian Studies Program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University,

Bangkok 10200, Thailand

Corresponding Author: E-mail: chaiwat.m@arts.tu.ac.th

รับบทความ 25 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 18 มิถุนายน 2568 ตอบรับบทความ 23 มิถุนายน 2568 เผยแพร่บทความ ตุลาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ชาวจีนในมาเลเซียในบริบทของรัฐพหุวัฒนธรรม โดยมุ่งวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงและการต่อรองอัตลักษณ์ของชาวจีนในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงหลังการได้รับเอกราชในปี พ.ศ. 2500 การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสารประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กรอบแนวคิด “ชาติพันธุ์สัมพันธ์เชิงสถานการณ์” (situational ethnicity) และ “การประทับตรา” (labeling theory) เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของอัตลักษณ์ที่ถูกประกอบสร้างทั้งจากโครงสร้างรัฐ และจากการนิยามตนเองของชุมชนชาวจีน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียมิใช่สิ่งตายตัว หากเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และถูกต่อรองอย่างต่อเนื่อง โดยปรากฏในมิติสำคัญ ได้แก่ 1) เชื้อชาติ: กลุ่มเปอรานากันแสดงอัตลักษณ์แบบผสมจีน-มลายูตามบริบท 2) การเมือง: อัตลักษณ์ชาวจีนเปลี่ยนผ่านจาก China-oriented สู่ Malaya-oriented 3) ศาสนา: ชาวจีนคริสต์ต่อรองระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับศรัทธาใหม่ และ 4) การศึกษา: โรงเรียนจีนเป็นพื้นที่ผลิตซ้ำและปกป้องอัตลักษณ์ท่ามกลางแรงกดดันจากรัฐ ข้อค้นพบยืนยันว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียเกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างปัจเจก ชุมชน และรัฐ จึงควรพิจารณาโดยเชื่อมโยงทั้งระดับโครงสร้างและประสบการณ์ของผู้คน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, ชาวจีนมาเลเซีย, พหุวัฒนธรรม, การประทับตรา

ABSTRACT

This research examines the process of identity transformation of Chinese identity in Malaysia within the context of a multicultural state, focusing on the processes of change from the 19th century to the post-independence period in 1957. The study employs qualitative methods analyzing historical documents, literature, and relevant academic works. It adopts the frameworks of situational ethnicity and labeling theory to explore how identity is constructed both by state structures and through self-definition within the Chinese community. The findings reveal that Chinese identity in Malaysia is not a fixed or static construct but a dynamic, evolving process shaped through constant negotiation. This is evident in key dimensions as follows: 1) ethnicity – Peranakan communities exhibit a hybrid Chinese–Malay identity that varies according to social context; 2) politics – a shift from a China-oriented identity to a Malaya-oriented one; 3) religion – Chinese Christians balance their traditional heritage with their adopted faith; and 4) education – Chinese schools function as spaces for reproducing and defending identity amid pressures from state policies.

Overall, the study underscores that Chinese identity in Malaysia emerges from the interplay between individuals, communities, and the state. A comprehensive understanding requires attention to both structural forces and lived experiences.

Keywords: Identity, Chinese Malaysians, Multiculturalism, Labeling

บทนำ

การอพยพของชาวจีนไปยังดินแดนต่างประเทศเป็นปรากฏการณ์ที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน โดยมีรากฐานจากทั้งแรงผลักดันจากภายในประเทศจีนและแรงดึงดูดจากภายนอก โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การอพยพพระลอกแรกเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงราชวงศ์หมิง ภายใต้ภารกิจเดินเรือของแม่ทัพเจิ้งเหอ (郑和: Zhèng Hé) ระหว่าง ค.ศ. 1405–1433 ซึ่งเชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคผ่านเส้นทางการค้า (Andaya & Andaya, 2017) ต่อมาในศตวรรษที่ 19 การอพยพเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางมากขึ้น อันเป็นผลจากปัญหาภายในจีนช่วงปลายราชวงศ์ชิงที่ประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและการขยายตัวของประชากรในณฑลฮกเกี้ยนและกวางตุ้ง ประกอบกับความต้องการแรงงานของเจ้าอาณานิคมในภูมิภาค (Tan, 2005)

คาบสมุทรมาลายูซึ่งต่อมากลายเป็นประเทศมาเลเซียเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตเหมืองแร่และเมืองท่า หลังได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1957 สถานะของชาวจีนในมาเลเซียเปลี่ยนจากแรงงานอาณานิคมไปสู่ความเป็นพลเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญที่กำหนดสิทธิพิเศษให้แก่ "ภูมิบุตร" หรือชาวมาเลย์และชนพื้นเมืองในบอร์เนียว (Mohamed, 2005) โครงสร้างทางสังคมของมาเลเซียจึงมีลักษณะแบบ "multi-society" หรือ "สังคมพหุสังคม" ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายภายใต้ระบบการจัดสรรสิทธิไม่เท่าเทียม (Non-Equal Communalism) โดยที่กลุ่มชาวจีนแม้จะมีบทบาททางเศรษฐกิจสูง แต่ต้องเผชิญข้อจำกัดด้านนโยบายรัฐในด้านภาษาการศึกษา และสิทธิทางการเมือง (Tan, 2000)

แม้ต้องเผชิญกับเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ท้าทาย ชาวจีนในมาเลเซียสามารถพัฒนาเครือข่ายชุมชน วัฒนธรรม และสถาบันของตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งด้านภาษา การศึกษา ศาสนา และเศรษฐกิจ ส่งผลให้สามารถดำรงและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนให้สอดคล้องกับบริบทของรัฐพหุวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Tan, 1988; Hou, 2002) การสร้างอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียจึงมิใช่กระบวนการที่ถูกกำหนดโดยรัฐหรือโครงสร้างเท่านั้น หากเป็นผลลัพธ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงภายนอกกับการกระทำของผู้คนภายในชุมชนจีนเอง (Wang, 1991; Hara, 2003)

ภายใต้โครงสร้างของรัฐพหุวัฒนธรรม อัตลักษณ์จึงมิใช่เพียงการประกาศความเป็นตัวตนในเชิงชาติพันธุ์เท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือที่สะท้อนพลวัตของความสัมพันธ์ทางอำนาจ การจัดลำดับทางสังคม และการตอบโต้ของผู้กระทำในแต่ละบริบท งานศึกษาหลายชิ้น (Tan, 1983; Loh, 2000; Ku, 2003; Nakata, 1995) ได้แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนมาเลเซียมิได้ดำรงอยู่แบบคงที่ หากเป็นผลลัพธ์จากการต่อรองกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะในด้านการเมือง การศึกษา ศาสนา และการเมืองในชีวิตประจำวัน แนวคิด "ชาติพันธุ์สัมพันธ์เชิงสถานการณ์" (Situational Ethnicity) และ "การประทับตรา" (Labeling Theory) จึงเป็นกรอบสำคัญในการทำความเข้าใจว่าอัตลักษณ์ถูกสื่อความหมาย เปลี่ยนแปลง หรือแม้แต่ถูกปฏิเสธในบางช่วงเวลา โดยผู้กระทำทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการนิยาม "ความเป็นจีน" ในบริบทของมาเลเซียอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ชาวจีนในมาเลเซีย ตั้งแต่ช่วงการอพยพครั้งใหญ่จนถึงการได้รับสถานะพลเมือง โดยวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิด "ชาติพันธุ์สัมพันธ์เชิงสถานการณ์" และ "การประทับตรา" เพื่อทำความเข้าใจว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนในรัฐพหุวัฒนธรรมอย่างมาเลเซียถูกกำหนด สร้าง และต่อรองอย่างไรทั้งในระดับโครงสร้างรัฐและระดับประสบการณ์ของผู้กระทำในสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ชาวจีนในมาเลเซีย ตั้งแต่ยุคอพยพจนถึงการได้รับสถานะพลเมือง ภายใต้บริบทพหุวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตลักษณ์ หมายถึง ความเป็นตัวตนหรือความรู้สึก “เรา” ของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม ที่ประกอบสร้างผ่านประสบการณ์ ชีวิต สังคม และวัฒนธรรม และสามารถเปลี่ยนแปลงหรือต่อรองได้ตามบริบททางสังคม

ชาวจีนมาเลเซีย หมายถึง คนเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในมาเลเซียและมีสัญชาติมาเลเซีย โดยมีความหลากหลายในด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น กลุ่มฮกเกี้ยน แต่จิ๋ว ฮากกา และเปอรานากัน

พหุวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะของสังคมที่มีความหลากหลายในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยที่รัฐหรือโครงสร้างสังคมเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มสามารถดำรงเอกลักษณ์ของตนเองได้ภายใต้การอยู่ร่วมกันอย่างสงบ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพัฒนาการของอัตลักษณ์ชาวจีนในมาเลเซียภายใต้บริบทของรัฐพหุวัฒนธรรม บทความนี้ใช้กรอบแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ แนวคิด “พัฒนาการอัตลักษณ์” (Identity Development), แนวคิด “ชาติพันธุ์สัมพันธ์เชิงสถานการณ์” (Situational Ethnicity), และทฤษฎี “การประทับตรา” (Labeling Theory) ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถอธิบายอัตลักษณ์ได้ทั้งในเชิงโครงสร้างภายนอกที่ส่งผลต่อการนิยามตัวตน และในเชิงปฏิบัติการที่บุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์มีบทบาทในการสร้าง ปรับ และต่อรองอัตลักษณ์ของตนเองอย่างต่อเนื่องในแต่ละบริบททางสังคม

แนวคิด พัฒนาการอัตลักษณ์ (Identity Development) อธิบายว่าอัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่กำหนดมาแต่กำเนิดหรือคงที่ หากเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลง ปรับตัว และสั่งสมจากประสบการณ์ส่วนบุคคลและเงื่อนไขทางสังคม แนวคิดนี้พัฒนามาจากจิตวิทยาเชิงพัฒนาการ เช่น งานของ Erikson (1968) และ Marcia (1980) เสนอว่าอัตลักษณ์เกิดจากการสำรวจตนเอง (exploration) และการยืนยันตัวตน (commitment) ในขณะเดียวกัน ในบริบทสังคมวัฒนธรรม แนวคิดนี้ได้ขยายไปสู่การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของชาวจีนมาเลเซีย อัตลักษณ์ของพวกเขาถูกกำหนด สันคลอน และประกอบสร้างใหม่เรื่อยมา ผ่านกระบวนการปรับตัวต่อรัฐ ชุมชน และการนิยามตนเอง

แนวคิด ชาติพันธุ์สัมพันธ์เชิงสถานการณ์ (Situational Ethnicity) ซึ่งพัฒนาโดย Fredrik Barth (1969) เสนอว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มิได้เป็นสิ่งตายตัว หากแต่สามารถเลือกแสดงหรือยับยั้งได้ตามสถานการณ์ โดยเฉพาะในสังคมที่หลากหลายเช่นมาเลเซีย ตัวอย่างในงานของ Tan Chee-Beng (1983, 1988) แสดงให้เห็นว่าชาวจีนเปอรานากันในมะละกาอาจเลือกแสดงอัตลักษณ์ที่ใกล้เคียงกับมลายูในบางสถานการณ์ เช่น การแต่งกายหรือการใช้ภาษาท้องถิ่น ขณะที่ในอีกบริบทหนึ่งอาจเน้นความเป็นจีนเพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคมหรือการเมือง

แนวคิดนี้จึงช่วยให้เข้าใจว่าอัตลักษณ์ทำหน้าที่เป็น “กลยุทธ์” หรือ “ทรัพยากร” ที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้ในการดำรงอยู่และต่อรองสถานะในรัฐพหุวัฒนธรรม อัตลักษณ์จึงไม่ใช่เพียงเครื่องหมายบ่งชี้ชาติพันธุ์ แต่ยังเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างพื้นที่ทางสังคมของตน

ทฤษฎี การประทับตรา (Labeling Theory) จากงานของ Howard Becker (1963) อธิบายว่าอัตลักษณ์สามารถถูกกำหนดจากภายนอกโดยกลไกทางสังคม เช่น รัฐ สื่อ หรือสถาบันการศึกษา ซึ่งอาจส่งผลให้เกิด “ตรา” (label) ที่สังคมกำหนดให้กับบุคคลหรือกลุ่ม ตัวอย่างในบริบทของมาเลเซีย ได้แก่ การใช้คำว่า “หว่าเฉียว” (華僑: Huáqiáo) ที่มีนัยยะของการเป็นชาวจีนโพ้นทะเลชั่วคราว กับ “หว่าอี” (華裔: Huáyì) ที่หมายถึงลูกหลานชาวจีน ซึ่งในทางรัฐศาสตร์มีผลต่อการยอมรับ หรือกีดกันในเรื่องสิทธิ ความเป็นพลเมือง และความเป็น “ชาวมลายู” ที่สมบูรณ์

ทฤษฎีนี้จึงทำให้เห็นว่า แม้กลุ่มชาติพันธุ์อาจมีความพยายามในการนิยามตนเอง แต่ก็ยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดและการนิยามจากภายนอก การตอบสนองของชาวจีนต่อการประทับตรานี้มีความหลากหลาย ตั้งแต่การปรับตัว ยอมรับ ไปจนถึงการนิยามใหม่ผ่านภาษา วัฒนธรรม การศึกษา และวรรณกรรม

การบูรณาการทั้งสามแนวคิดนี้ร่วมกัน ทำให้การศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียมีมิติที่สมบูรณ์มากขึ้น กล่าวคือสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในระดับโครงสร้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง และระดับปฏิบัติการที่สะท้อนบทบาทของผู้กระทำในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตนเองอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยวิธีการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก เพื่อศึกษาพัฒนาการของอัตลักษณ์ชาวจีนในมาเลเซียในบริบทของรัฐบาลวัฒนธรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมุ่งเน้นเอกสารที่มีความหลากหลายในเชิงมิติและช่วงเวลา โดยจำแนกเป็น 2 ระดับ คือ เอกสารระดับปฐมภูมิ (Primary Sources) และเอกสารระดับทุติยภูมิ (Secondary Sources) พร้อมกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาอย่างเป็นระบบ

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เน้นการศึกษาเอกสารระดับปฐมภูมิ (Primary Sources) และระดับทุติยภูมิ (Secondary Sources) ดังนี้

1.1 เอกสารระดับปฐมภูมิ

ในส่วนของ เอกสารระดับปฐมภูมิ จะรวบรวมจากแหล่งข้อมูลสำคัญของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ Arkib Negara Malaysia (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) และ Za'ba Memorial Library, Universiti Malaya ซึ่งเป็นแหล่งเก็บรักษาจดหมายเหตุ เอกสารราชการ หนังสือพิมพ์เก่า พระราชพงศาวดาร และวารสารโบราณที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวจีนในมาเลเซีย โดยจะเน้นเอกสารที่ครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่การอพยพในศตวรรษที่ 19 จนถึงยุคหลังได้รับเอกราชในปี 1957 นอกจากนี้ จะมีการศึกษาวัตถุและนิทรรศการจากพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวจีน อาทิ Muzium Negara Malaysia, Muzium Sejarah dan Etnografi, Muzium Negeri Pulau Pinang และ Muzium Rakyat เพื่อประกอบการวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา

แหล่งข้อมูลอีกประการหนึ่งคือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ที่มีอิทธิพลต่อการสะท้อนภาพอัตลักษณ์ของชาวจีนในแต่ละยุคสมัย อาทิ Berita Harian, Utusan Malaysia, Sinar Harian, Melaka Hari Ini, Kosmo!, Utusan Melayu (tulisan Jawi) และ Buletin Mutiara เป็นต้น โดยจะคัดเลือกบทความ ข่าวสาร และคอลัมน์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชาวจีนในด้านเชื้อชาติ การเมือง วัฒนธรรม ศาสนา และการศึกษาในบริบทมาเลเซีย โดยตั้งเป้าหมายรวบรวมเอกสารปฐมภูมิให้ได้อย่างน้อย 30 รายการ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.2 เอกสารระดับทุติยภูมิ

สำหรับ เอกสารระดับทุติยภูมิ จะรวบรวมจากหนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการอพยพของชาวจีนโพ้นทะเล ประวัติศาสตร์ชาวจีนในมาเลเซีย และการก่อรูปอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยจะคัดเลือกรายงานที่ตีพิมพ์ระหว่าง ปี 2000–2024 เพื่อให้ครอบคลุมทั้งงานคลาสสิกและข้อมูลที่มีความทันสมัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด Situational Ethnicity, Labeling Theory และ Identity Development โดยมีเป้าหมายในการรวบรวมเอกสารทุติยภูมิอย่างน้อย 50 รายการ ซึ่งประกอบด้วยบทความวิชาการ 20 ชิ้น วิทยานิพนธ์ 10 ฉบับ หนังสือวิชาการ 10 เล่ม และรายงานวิจัย/บทความภาคสนามอีกไม่น้อยกว่า 10 ชิ้น

เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร จะพิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับหัวข้อ “อัตลักษณ์ชาวจีนมาเลเซียในบริบทพหุวัฒนธรรม” ครอบคลุมช่วงเวลาประวัติศาสตร์ที่กำหนด ให้มีความสำคัญกับข้อมูลที่สะท้อนกระบวนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ ทั้งจากโครงสร้างรัฐและกระบวนการกำหนดตนเองของชาวจีน รวมถึงต้องเป็นเอกสารที่ได้รับการยอมรับทางวิชาการจากแหล่งที่เชื่อถือได้

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการโดยใช้กรอบแนวคิด “พัฒนาการอัตลักษณ์” (Identity Development) ในฐานะแกนหลัก ผสานกับแนวคิด “ชาติพันธุ์สัมพันธ์เชิงสถานการณ์” (Situational Ethnicity) และ “การประทับตรา”

(Labeling Theory) เพื่อจำแนกหมวดหมู่ ประมวลผล และตีความข้อมูลในแต่ละมิติ ทั้งเชิงโครงสร้างและเชิงปฏิบัติการ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างรอบด้านเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชาวจีนในรัฐพหุวัฒนธรรมอย่างมาเลเซีย

ผลการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซีย พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ได้ถูกตีความและนำเสนอผ่านหลากหลายมุมมองของนักวิจัย โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างผ่านมิติต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ การเมือง ศาสนา และการศึกษา โดยที่ความรู้จำนวนมากมีลักษณะ “author-oriented” ซึ่งหมายถึง การตีความที่เน้นบทบาทของผู้วิจัยในการกำหนดขอบเขตองค์ประกอบ และนิยามของอัตลักษณ์ โดยอิงจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีของตนเอง มากกว่าจะมุ่งเน้นเสียงหรือมุมมองของผู้กระทำในสังคม (Tan, 1988b; Hou, 2002)

1. อัตลักษณ์และเชื้อชาติ

ประการแรก ในมิติของ อัตลักษณ์และเชื้อชาติ งานศึกษาของ Tan Chee-Beng (1983, 1988a, 1988b, 2000) ถือเป็นหมุดอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ของชาวจีนในมาเลเซียไม่ได้ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า หากแต่เป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แนวคิด situational ethnicity ของ Fredrik Barth (1969) ชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์สามารถ “เลือกแสดง” หรือ “ซ่อนเร้น” ได้ตามบริบท ปรากฏการณ์นี้สะท้อนชัดในกรณีของกลุ่มบาบ๋า (Peranakan Chinese) ที่ Tan Chee-Beng (1983, 1988a, 1988b) ศึกษาไว้ โดยบาบ๋ามักเลือกแสดงความเป็นจีนหรือมลายูตามสถานการณ์ เช่น ในพิธีกรรมจะเน้นความเป็นจีน แต่ในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมมลายู พวกเขาอาจเน้นวัฒนธรรมร่วม (syncretism) เพื่อสร้างความกลมกลืน

ปฏิสัมพันธ์นี้ไม่ใช่เพียงการปรับตัวแบบรับฝ่ายเดียว แต่เป็นกระบวนการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ที่ซับซ้อน บาบ๋อาจถูกกลุ่มจีนอื่น “ประทับตรา” (label) ว่าเป็น “จีนไม่แท้” (not authentic Chinese) เนื่องจากวัฒนธรรมผสมผสานที่พวกเขายึดถือ ขณะเดียวกัน กลุ่มบาบ๋าเองกลับนิยามอัตลักษณ์ของตนว่าเป็น “คนจีนพิเศษ” ที่มีรากวัฒนธรรมเฉพาะตน (Tan, 1988b) การนิยามตนเองและการถูกนิยามโดยผู้อื่นจึงเป็นพลวัตสำคัญของการพัฒนาการอัตลักษณ์ในรัฐพหุวัฒนธรรมเช่นมาเลเซีย

แนวคิดการประทับตรา (labeling theory) ของ Howard Becker (1963) ช่วยอธิบายกลไกที่โครงสร้างอำนาจภายนอก เช่น รัฐ หรือกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ใช้ในการนิยามและจำกัดอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย การที่ชาวจีนในมาเลเซียถูกเรียกว่า “หว่าเฉียว” (華僑: Huáqiáo) ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 สะท้อนการถูกนิยามว่าเป็น “ผู้อยู่อาศัยชั่วคราว” แตกต่างจากคำว่า “หว่าอี้” (華裔: Huáyì) ในยุคหลังที่เน้นสถานะพลเมืองถาวรในรัฐใหม่ การเปลี่ยนผ่านจาก Huáqiáo สู่ Huáyì เป็นผลของการต่อรองอัตลักษณ์ระหว่างโครงสร้างรัฐกับความรู้สึกเป็นจีนของชาวจีนในมาเลเซียเอง (Wang, 1991)

พัฒนาการของอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ในบริบทพหุวัฒนธรรมของมาเลเซียจึงมิใช่เพียงผลจากโครงสร้างรัฐหรือการสืบทอดวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ทางอำนาจ การต่อรองเชิงวัฒนธรรม และการนิยามตัวตนอย่างต่อเนื่องของชุมชนชาวจีนในทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชนจนถึงสถาบันชุมชน

พัฒนาการของอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ชาวจีนในมาเลเซียเกิดจากการต่อรองและเลือกแสดงตามบริบทผ่านกระบวนการ situational ethnicity และผลกระทบของ labeling ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งคงที่ แต่เปลี่ยนไปตามปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและอำนาจ

2. อัตลักษณ์และการเมือง

มิติของ อัตลักษณ์และการเมือง ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า “ความเป็นจีน” (Chineseness) ในบริบทของมาเลเซียมิได้ดำรงอยู่ลอยตัวจากสภาพแวดล้อมทางการเมือง หากแต่เป็นผลผลิตของกระบวนการต่อรองและแปรเปลี่ยนตามพลวัตของโครงสร้างรัฐ สถาบัน และอุดมการณ์ระดับชาติ งานศึกษาของ Francis Loh Kok Wah (1988, 2000) ซึ่งลงพื้นที่หมู่บ้านใหม่ (Kampung Baru Cina) ของชาวจีนในรัฐเปรักในช่วงปลายทศวรรษ 1970 พบว่า ชาวจีนในพื้นที่ดังกล่าวมิได้ยึดมั่นกับอัตลักษณ์ทางการเมืองแบบตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงการสนับสนุนจากพรรครัฐบาลอย่าง Malaysian Chinese Association (MCA) ไปสู่พรรคฝ่ายค้าน เช่น Socialist Front และ People’s Progressive Party (PPP) ทั้งนี้เกิดจากการตอบสนองต่อความล้มเหลวของรัฐในการดูแลความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน (Loh, 2000)

ปรากฏการณ์นี้ตอกย้ำว่า อัตลักษณ์ทางการเมืองของชาวจีนในมาเลเซียไม่ได้ถูกกำหนดโดยชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว หากยังสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางชนชั้น (class-based experience) และความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ (local belonging) ที่แสดงออกผ่านกิจกรรมทางการเมืองระดับจุลภาค การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น โครงการสาธารณประโยชน์ การเลือกตั้งท้องถิ่น หรือแม้แต่การสนับสนุนพรรคฝ่ายซ้าย กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ชาวบ้านใช้เพื่อยืนยันสิทธิและอัตลักษณ์ของตนในฐานะพลเมือง (citizen) มากกว่าจะเป็นเพียง คนจีนโพ้นทะเล (華僑: Huáqiáo) ที่อยู่ในสังคมชายขอบ

ในระดับมหภาค งานศึกษาของ Fujio Hara (2003) และ Cui Guiqiang (崔贵强: Cui Guī Qiáng, 1990) ได้แสดงให้เห็นถึง “จุดเปลี่ยน” ทางอัตลักษณ์ระดับชาติของชาวจีนในมาเลเซีย โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงการได้รับเอกราชของมาลายา (ค.ศ. 1957) ชาวจีนจำนวนมากเริ่มละทิ้งอุดมการณ์ China-oriented ที่เน้นความภักดีต่อจีนแผ่นดินใหญ่ และปรับเปลี่ยนไปสู่ Malaya-oriented ซึ่งเน้นการนิยามตนเองในฐานะ “พลเมืองของรัฐใหม่” (Hara, 2003)

หลักฐานที่ใช้ประกอบการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้แก่ การลดลงของคำว่า 祖國 (zǔguó - ประเทศแม่/มาตุภูมิ) ในสื่อภาษาจีน และการเพิ่มขึ้นของคำว่า 古國 (gǔguó - ดินแดนโบราณ) ซึ่งสะท้อนการแยกขาดทางอารมณ์และสัญลักษณ์กับจีนแผ่นดินใหญ่ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงระบบวันที่ในหนังสือพิมพ์จีน การลดการเฉลิมฉลอง “Double Tenth” (งานชาติจีน) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการส่งนักกีฬาเข้าร่วมโอลิมปิกจากตัวแทนประเทศจีน เป็นตัวแทนทีมมาลายา ล้วนสะท้อนว่าชาวจีนเริ่มเห็นตนเองในฐานะ “คนของมาลายา” มากกว่าจะเป็น “ชาวจีนในต่างแดน” (Hara, 2003, p. 87–108)

ซุย กุ้ยเฉียง (Cui, 1990) ได้เสนอว่าสถาบันการเมืองในมาลายา เช่น พรรค MCA สมาคมการค้าจีน (中華總商會: Zhōnghuá zǒng shānghuì) และองค์กรศึกษาจีน มีบทบาทในการสถาปนาอัตลักษณ์แห่งชาติของชาวจีนที่มีลักษณะเฉพาะ คือการยืนยันความเป็น “ชาวจีนมาเลเซีย” (Malaysian Chinese) ที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและความจงรักภักดีต่อรัฐมาเลเซีย ในช่วง ค.ศ. 1950–1959 มีการเคลื่อนไหวขอสิทธิสัญชาติอย่างกว้างขวาง การยื่นขอสถานะพลเมือง และการเพิ่มขึ้นของวรรณกรรมที่มี “มาเลเซีย” เป็นภูมิหลังทางจินตนาการ (imagined homeland) ของผู้เขียนจีนมาเลเซีย

การเปลี่ยนแปลงนี้จึงมิใช่แค่การเปลี่ยน “สัญชาติ” ทางกฎหมาย แต่เป็นการเปลี่ยน “จิตสำนึกแห่งชาติ” (national consciousness) ของชาวจีน ซึ่งไม่สามารถมองข้ามอิทธิพลของนโยบายรัฐ เช่น มาตรา 153 ของรัฐธรรมนูญมาเลเซียที่ให้สถานะพิเศษแก่ชาวมลายู และส่งผลให้ชาวจีนต้อง “ต่อรอง” อัตลักษณ์ของตนเพื่อความอยู่รอดในทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (Mohamed, 2005)

มิติของอัตลักษณ์และการเมืองชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียเป็นผลของกระบวนการต่อรองเชิงโครงสร้างที่ดำเนินผ่านประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในระดับชุมชนและระดับรัฐ ชาวจีนมิได้เป็นเพียง “เหยื่อ” ของการนิยามจากรัฐชาติ หากแต่เป็นผู้กระทำ (social agents) ที่มีบทบาทในการสร้าง พัฒนา และแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนให้สอดคล้องกับบริบททางประวัติศาสตร์และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

พัฒนาการอัตลักษณ์ทางการเมืองของชาวจีนในมาเลเซียเป็นผลจากการต่อรองระหว่างโครงสร้างรัฐ อุดมการณ์ชาติ และประสบการณ์ชีวิตจริง โดย situational ethnicity และ labeling theory อธิบายได้ว่าอัตลักษณ์มิใช่สิ่งตายตัว แต่เป็นพลวัตที่เปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมทางการเมืองในรัฐพหุวัฒนธรรม

3. อัตลักษณ์และศาสนา

สำหรับมิติของ อัตลักษณ์และศาสนา งานศึกษาของ Judith Nakata (1995) ได้เปิดเผยให้เห็นความซับซ้อนของการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในกลุ่มชาวจีนคริสต์ที่อาศัยอยู่ในปีนัง โดยเฉพาะการต่อรองระหว่าง ความเชื่อทางศาสนา กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวจีน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง Nakata ชี้ว่า ความเชื่อทางศาสนาของชาวจีน ไม่ว่าจะเป็นลัทธิเต๋า ขงจื้อ พุทธ หรือผีสารบรรพบุรุษ ล้วนฝังรากอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน และส่งผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชนผ่านขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี และโครงสร้างครอบครัว

เมื่อศาสนาคริสต์ (Christianity) เข้ามาสู่ชุมชนชาวจีน โดยเฉพาะผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การอพยพของชาวจีนคริสต์จากจีนแผ่นดินใหญ่ การเข้าเรียนในโรงเรียนมิชชันนารี หรือการเปลี่ยนศาสนาในช่วงเหตุการณ์ฉุกเฉินทางการเมือง

ชาวจีนจำนวนหนึ่งจึงต้องเผชิญกับกระบวนการ “จัดวางใหม่” ของอัตลักษณ์ตนเอง โดยเฉพาะการจัดการกับวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมที่มีลักษณะพิธีกรรม (ritualistic) และสัญลักษณ์ทางศาสนาที่ไม่สอดคล้องกับคำสอนของคริสต์ศาสนา (Nakata, 1995, p. 168)

Nakata แบ่งชาวจีนคริสต์ในปิ่นออกเป็น 4 กลุ่มตามช่องทางที่เข้ารับศาสนา ได้แก่ (1) ผู้ที่เกิดมาในครอบครัวคริสต์ (2) ผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากโรงเรียนอาณานิคม (3) ผู้ที่เปลี่ยนศาสนาในช่วงวิกฤต เช่น ภาวะสงครามหรือเหตุการณ์ฉุกเฉิน (4) กลุ่ม “คริสต์เกิดใหม่” (born-again Christians) ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวิถีจัดการกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แตกต่างกัน เช่น บางกลุ่มปฏิเสธพิธีกรรมการไหว้บรรพบุรุษ (拜祖: bàizǔ) หรือการเผากระดาษเงินกระดาษทอง (燒金紙: shāo jīnzhǐ) ขณะที่อีกบางกลุ่มกลับมองว่า พิธีกรรมเหล่านี้สามารถดำรงอยู่ได้ในฐานะ “วัฒนธรรม” ไม่ใช่ “ศาสนา” และจึงไม่ขัดแย้งกับหลักคำสอนคริสต์

สิ่งที่น่าสนใจคือ Nakata พบว่า ชาวจีนคริสต์จำนวนมากไม่เห็นว่าการเข้ารับศาสนาคริสต์เป็นการ “ละทิ้ง” ความเป็นจีน หากแต่เป็นการ “ขยายขอบเขต” ของอัตลักษณ์ในรูปแบบใหม่ที่สามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมพหุวัฒนธรรมของมาเลเซียได้ โดยเฉพาะในเมืองที่มีความทันสมัย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และมีการติดต่อกับโลกภายนอกมาก เช่น ปิ่นังและกัวลาลัมเปอร์ ชาวจีนคริสต์จำนวนหนึ่งยังมองว่าศาสนาคริสต์สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายระหว่างประเทศในด้านธุรกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้พวกเขารู้สึกว่า “เป็นส่วนหนึ่งของโลก” (global belonging) มากขึ้น (Nakata, 1995, pp. 190–192)

อีกทั้ง ในบริบทของรัฐมาเลเซียที่อัตลักษณ์ชาติถูกกำหนดผ่านกรอบของ มลายู-อิสลาม-ราชา (Malay-Islam-Monarchy) การที่ชาวจีนรับเอาศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นศาสนา “ไม่ใช่มาลายู” อาจทำให้พวกเขายังถูกจัดวางไว้ในกลุ่ม “อื่น” (the Other) มากขึ้น อย่างไรก็ตาม Nakata ชี้ว่า กลุ่มชาวจีนคริสต์จำนวนมากพยายามต่อรองอัตลักษณ์ตนเองให้พ้นจากกรอบนี้ ด้วยการเน้น “ความเป็นพลเมืองดี” การทำประโยชน์ต่อสังคม และการเชื่อมโยงกับแนวคิด “people of the Book” ซึ่งเป็นคำที่ศาสนาอิสลามใช้เรียกชาวคริสต์และยิว เพื่อหาช่องว่างของการยอมรับในเชิงวัฒนธรรม (Nakata, 1995, p. 197)

ในเชิงญาณวิทยา (epistemology) งานของ Nakata ชี้ว่าอัตลักษณ์ทางศาสนาในกลุ่มชาวจีนคริสต์เป็นกระบวนการที่ต่อรอง (negotiated identity) มากกว่าจะเป็นผลลัพธ์ของความเชื่ออย่างตายตัว พวกเขาไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความเชื่อใหม่ หากยังปรับเปลี่ยนวิธีการรับรู้ต่อวัฒนธรรมจีนเดิม โดยให้ความหมายใหม่ เช่น มองว่า “วัฒนธรรมจีน” เป็นเพียง “พิธีกรรม” หรือ “ขนบ” ที่ไม่มีความหมายทางศาสนา โดยการจัดวางแบบนี้ทำให้พวกเขายังสามารถรักษาความรู้สึกในความเป็นจีน (華人: huárén) ไว้ได้ แม้อยู่ภายใต้ร่มเงาของศาสนาคริสต์

อัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนจึงไม่ใช่เรื่องของ “ศรัทธา” เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการต่อรองเชิงวัฒนธรรมในรัฐพหุวัฒนธรรมที่อัตลักษณ์ถูกรุกล้ำ ถูกจำกัด และต้องสร้างนิยามใหม่อยู่เสมอ ชาวจีนคริสต์ในมาเลเซียจึงเป็นตัวอย่างของ “ลูกผสมอัตลักษณ์” (hybrid identity) ที่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมเดิมและศรัทธาใหม่อย่างสร้างสรรค์ พัฒนาการอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนในมาเลเซียสะท้อนการต่อรองอย่างต่อเนื่องระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิม ศรัทธาใหม่ และกรอบโครงสร้างรัฐ โดย situational ethnicity และ labeling theory ช่วยอธิบายความซับซ้อนของอัตลักษณ์ลูกผสมในสังคมพหุวัฒนธรรม

4. อัตลักษณ์และการศึกษา

สุดท้าย ในมิติของ อัตลักษณ์และการศึกษา การศึกษาของ Ku Hun Ting (2003) ได้เปิดเผยให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระบบโรงเรียนภาษาจีนในมาเลเซีย โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา (華文中學: huáwén zhōngxué) ไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่อุทิศสถานประกอบการเรียนรู้ทางวิชาการ แต่ยังเป็นพื้นที่สำคัญของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (cultural reproduction) และการสร้างอัตลักษณ์ของชาวจีนในรัฐพหุวัฒนธรรมอย่างมาเลเซีย

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวจีนในมาเลเซียเผชิญกับแรงกดดันจากนโยบายรัฐที่พยายามทำให้ระบบการศึกษาเป็นเอกภาพภายใต้หลัก “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” โดยเน้นภาษามลายูเป็นภาษาราชการและเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน โรงเรียนจีนจำนวนมากจึงถูกจำกัดงบประมาณ ถูกคว่ำรวบ หรือได้รับแรงกดดันให้เปลี่ยนสถานะเข้าสู่ระบบโรงเรียนของรัฐ (Tan, 1997) อย่างไรก็ตาม ชุมชนชาวจีนได้รวมพลังกันสร้างและรักษา “โรงเรียนเอกชนจีน”

(獨立中學: dúlì zhōngxué หรือ 獨中: dúzhōng) ไว้อย่างแข็งแกร่ง โดยถือเป็น “ฐานที่มั่น” ทางวัฒนธรรมที่สามารถดำรงภาษา ความรู้ และวิถีคิดแบบจีนได้อย่างต่อเนื่อง (Ku, 2003, p. 43)

โรงเรียนเหล่านี้ไม่เพียงผลิตเยาวชนที่สามารถสื่อสารภาษาจีนได้ หากยังสร้างระบบค่านิยมที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์จีน เช่น ความกตัญญู (孝: xiào), ความขยันหมั่นเพียร (勤: qín), ความรู้คู่คุณธรรม (德智體群美) ซึ่งล้วนเป็นแนวคิดที่ฝังอยู่ในระบบโรงเรียนภาษาจีนมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 โรงเรียนจีนจึงเป็นมากกว่าสถาบันการศึกษา เพราะมันคือ “พื้นที่วัฒนธรรม” (cultural space) และ “พื้นที่ต่อรอง” (space of negotiation) ซึ่งเยาวชนชาวจีนสามารถเรียนรู้และกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองในเชิงชาติพันธุ์ได้ (Ku, 2003, p. 66)

ในระดับโครงสร้าง โรงเรียนเอกชนจีนยังเกี่ยวข้องอย่างแน่นแฟ้นกับองค์กรทางการศึกษาของชาวจีน เช่น ต่งจ้ง (董總: Dǒngzǒng) และ เจี่ยวจ้ง (教總: Jiàozǒng) ซึ่งรวมกันเป็น ต่งเจี่ยวจ้ง (董教總: Dǒng Jiào Zǒng) ที่มีบทบาทเป็นกลไกกลางในการวางแผนทางการศึกษาภาษาจีน การกำหนดหลักสูตร การฝึกอบรมครู และการเป็นตัวแทนเจรจาต่อรองกับรัฐ ในบางช่วงเวลา ต่งจ้งยังมีบทบาทมากกว่าองค์กรพรรคการเมืองของชาวจีนเอง เพราะได้รับการยอมรับในฐานะตัวแทน “ความเป็นจีน” ที่แท้จริงในสังคมมาเลเซีย (Tan, 1997, p. 181)

ภายใต้บริบทนี้ การต่อสู้เพื่อรักษาโรงเรียนจีนจึงไม่ใช่เพียงการเรียกร้องสิทธิในการใช้ภาษา หากเป็นการประกาศอัตลักษณ์ของตนในเชิงวัฒนธรรมและการเมือง โรงเรียนจีนกลายเป็นจุดร่วมของ “ความทรงจำร่วม” (collective memory) และ “การต่อต้านเชิงสัญลักษณ์” ต่อรัฐ ที่พยายามทำให้สังคมเป็นเนื้อเดียวกัน (Ku, 2003, p. 81)

ในเชิงญาณวิทยา Ku มองว่าโรงเรียนจีนเป็นพื้นที่ในการผลิต “ความจริงทางสังคม” (social reality) เกี่ยวกับความเป็นจีนในมาเลเซีย ผ่านกระบวนการสร้างความหมายซ้ำ ๆ เช่น การจัดพิธีเฉลิมฉลองตรุษจีน (新年: xīnnián), พิธีชงชาจีน (茶藝: chái yì), การอ่านบทกวีจีน (唐詩: tángshī) หรือการจัดนิทรรศการวัฒนธรรมจีนในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ทำหน้าที่สร้าง “โครงสร้างความรู้” (knowledge structure) ที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น และหล่อหลอมให้เยาวชนรู้สึกว่าเป็น “華人” (Huárén) ที่ยังคงมีรากทางวัฒนธรรมอันลึกซึ้ง

นอกจากนี้ โรงเรียนจีนยังเป็นพื้นที่ที่เกิด “ความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์” (identity tension) ระหว่างความต้องการธำรงความเป็นจีน กับความจำเป็นในการเป็นพลเมืองดีของรัฐมาเลเซีย (馬來西亞公民: Mǎláixīyà gōngmín) สิ่งนี้จึงนำไปสู่การพัฒนาแบบอัตลักษณ์แบบสองชั้น หรือ dual identity ที่เยาวชนชาวจีนสามารถสลับแสดงอัตลักษณ์ได้ตามบริบท เช่น ในโรงเรียนจีนพวกเขาคือ “ชาวจีนโพ้นทะเล” (華裔: Huáyì) ที่ภาคภูมิใจในรากเหง้า แต่ในพื้นที่สาธารณะพวกเขา คือ “ชาวมาเลเซีย” ที่เคารพในหลักประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ

มิติของอัตลักษณ์และการศึกษาในกรณีของโรงเรียนภาษาจีนในมาเลเซีย เป็นหนึ่งในกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า “การศึกษา” ไม่ใช่กระบวนการที่เป็นกลางทางวัฒนธรรม หากเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง เชิงสัญลักษณ์ เชิงอำนาจ และเชิงอัตลักษณ์ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองที่ซับซ้อน ชาวจีนในมาเลเซียจึงไม่เพียงสืบทอดภาษา หากยัง “ผลิตซ้ำความเป็นจีน” ใหม่ในทุกยุคสมัยผ่านระบบโรงเรียนของตนเอง

พัฒนาการอัตลักษณ์ทางการศึกษาของชาวจีนในมาเลเซียคือการต่อรองระหว่างโครงสร้างรัฐกับชุมชน ผ่านโรงเรียนจีนในฐานะพื้นที่วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ที่ยืนยันความเป็นจีนภายใต้บริบทพหุวัฒนธรรมอย่างยืดหยุ่นและต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า “อัตลักษณ์” ของชาวจีนในมาเลเซียมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือกำหนดตายตัว แต่เป็นกระบวนการประกอบสร้างที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อัตลักษณ์ของพวกเขาถูกกำหนดทั้งจากแรงกดดันภายนอก เช่น โครงสร้างรัฐ นโยบาย สังคม และวาทกรรมทางการเมือง ขณะเดียวกันก็เป็นผลของปฏิบัติการภายในของกลุ่มชาติพันธุ์เองในการเลือก แสดง อ้างอิง หรือต่อรองตัวตนตามสถานการณ์ การทำความเข้าใจพลวัตนี้ต้องอาศัยกรอบแนวคิด “พัฒนาการอัตลักษณ์” (identity development) ที่มองอัตลักษณ์ในฐานะ “กระบวนการ” (process) มากกว่า “สถานะ” (status) และอาศัยการบูรณาการแนวคิด situational ethnicity (Barth, 1969) และ labeling theory (Becker, 1963) เพื่ออธิบายปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนของปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมพหุวัฒนธรรม

แนวคิด situational ethnicity ทำให้เข้าใจได้ว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนมาเลเซียมิได้ถูกผูกขาดอยู่กับชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมจีนแต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถเลือกแสดงหรือเน้นอัตลักษณ์ในแบบต่าง ๆ ได้ตามบริบท เช่น กรณีกลุ่มบาบาในมะละกาที่ “เลือกผสม” วัฒนธรรมจีน-มลายู เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม หรือกรณีการเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางการเมืองในหมู่บ้านใหม่ที่สะท้อนถึงการใช้ “บทบาทพลเมือง” แทนการเน้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในเชิงพรรคพวก ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า situational ethnicity ไม่ได้เป็นเพียงวิธีอธิบายพฤติกรรมการแสดงออกทางวัฒนธรรม แต่ยังสะท้อนกลไกการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในโครงสร้างสังคมที่มีพลวัตสูง

ในอีกด้านหนึ่ง การประทับตรา (labeling) โดยรัฐและสังคมได้แสดงบทบาทสำคัญในการกำหนดขอบเขตและความหมายของ “ความเป็นจีน” ในบริบทของรัฐชาติสมัยใหม่ เช่น คำว่า “non-Bumiputera” ที่รัฐมาเลเซียใช้ เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่มาลายู หรือการเรียกขานชาวจีนในฐานะ “华侨” (Huáqiáo: ชาวจีนโพ้นทะเล) ในอดีต ล้วนสะท้อนการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ในฐานะ “คนนอก” (Otherness) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ชาวจีนมาเลเซียมิใช่เพียงผู้ถูกประทับตรา หากแต่มีความสามารถในการตอบสนองและปรับเปลี่ยนความหมายของตรานั้น เช่น การเลือกใช้คำว่า “华裔” (Huáyì: ลูกหลานชาวจีน) เพื่อแสดงถึงการผนวกตนเองเข้ากับรัฐมาเลเซียในฐานะพลเมืองเต็มตัว

เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบ “พัฒนาการอัตลักษณ์” จะเห็นได้ว่าชาวจีนมาเลเซียดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านการเรียนรู้และต่อรองอัตลักษณ์อย่างต่อเนื่อง ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ไม่ได้เกิดจากโครงสร้างเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ การเลือกใช้ และการตอบสนองต่อการประทับตราในแต่ละช่วงเวลา บริบทของโรงเรียนจีน (华文中学) เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนการพัฒนาระบบความรู้ (knowledge structure) ของอัตลักษณ์จีนผ่านการศึกษา การสร้างความหมายใหม่ให้กับวัฒนธรรม และการต่อรองกับนโยบายรัฐที่พยายามทำให้เป็นเนื้อเดียวกัน (Tan, 1997; Ku, 2003)

ผลการศึกษาชี้แจงนำไปสู่ความเข้าใจว่า ชาวจีนมาเลเซียมิได้ดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมในฐานะชนกลุ่มน้อยที่ถูกครอบงำเพียงฝ่ายเดียว แต่พวกเขาเป็น “ผู้กระทำ” (actors) ที่มีบทบาทในการสร้างและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองทั้งในเชิงวัฒนธรรม ศาสนา การเมือง และการศึกษา ภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง อัตลักษณ์ของชาวจีนมาเลเซียจึงเป็น “พลวัตเชิงปฏิสัมพันธ์” ที่ต้องเข้าใจทั้งในมิติของโครงสร้างอำนาจ (structure) และการกระทำของปัจเจกและชุมชน (agency)

การบูรณาการแนวคิด “พัฒนาการอัตลักษณ์” เข้ากับ situational ethnicity และ labeling theory ช่วยให้เห็นภาพชัดเจนว่า อัตลักษณ์ของชาวจีนมาเลเซียเป็นกระบวนการประกอบสร้างที่ไม่หยุดนิ่ง อัตลักษณ์นั้นถูกนิยามจากภายนอกและเลือกใช้จากภายในในบริบทพหุวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยการต่อรอง ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่องนี้จึงไม่ใช่เพียงความเข้าใจใน “ความเป็นจีน” ของชาวจีนมาเลเซีย แต่ยังสะท้อนถึงวิถีของการดำรงอยู่ในรัฐพหุวัฒนธรรมที่ต้องใช้ “อัตลักษณ์” เป็นเครื่องมือในการปรับตัว ตีกรอบ และอ้างความเป็นตัวของตัวเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

แม้ว่างานวิจัยนี้จะกำหนดกรอบวิเคราะห์ไว้ในแนวคิด “อัตลักษณ์เชิงสถานการณ์” และ “การประทับตรา” แต่กระบวนการศึกษากลับนำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับ “พลวัตของการถูกประทับตรา” ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยเชิงโครงสร้างและจุลภาคที่ทำหน้าที่ทั้งส่งเสริมและคานอำนาจของสถานะการถูกประทับตรา

การศึกษา พบว่า ในขณะที่โครงสร้างรัฐและนโยบายต่าง ๆ ทำหน้าที่ “ประทับตรา” ชาวจีนในมาเลเซียให้เป็น “non-Bumiputera” หรือ “the Other” อยู่เสมอ แต่กระบวนการประทับตรานี้กลับมีใช้กระบวนการทางเดียว หากยังมีปัจจัยเชิงจุลภาคที่ทำหน้าที่คานอำนาจและลดทอนผลกระทบของการประทับตราเหล่านั้นอย่างเป็นพลวัต ตัวอย่างเช่น บทบาทของโรงเรียนภาษาจีนในฐานะพื้นที่ต่อรองทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ที่ไม่เพียงแต่สืบทอดภาษาและวัฒนธรรม แต่ยังผลิตซ้ำ “ความรู้สึกเป็นจีน” ในรูปแบบใหม่ ที่ปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมมาเลเซียได้อย่างแนบเนียน

อีกประเด็นหนึ่งที่ค้นพบคือ “การแปรเปลี่ยนความหมายของตราที่ถูกประทับ” ซึ่งมีไม่เพียงการต่อต้านหรือหลบเลี่ยง แต่เป็นการ “ดัดแปลง” และ “นำกลับมาใช้ใหม่” (appropriation) ในแบบที่เอื้อต่อประโยชน์ของชาวจีนเอง ตัวอย่างเช่น

การเลือกใช้คำว่า 華裔 (Huáyì) แทน 華僑 (Huáqiáo) ไม่ใช่แค่เพื่อลดแรงกดดันจากรัฐ แต่ยังเป็นการนิยามอัตลักษณ์ใหม่ในฐานะ “พลเมืองที่มีวัฒนธรรมเฉพาะ” ซึ่งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในรัฐพหุวัฒนธรรมได้อย่างสมานฉันท์

นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยระหว่างบุคคลและเครือข่ายทางสังคม (social networks) ในระดับชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้าง “พื้นที่ทางสังคม” สำหรับการนิยามอัตลักษณ์ตนเองนอกเหนือจากกรอบที่รัฐพยายามกำหนด กลุ่มวรรณกรรมจีน นักกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น และสมาคมชุมชนจีน ล้วนมีบทบาทในการคานอำนาจของการประทับตราอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการท้าทายโครงสร้างโดยตรง แต่กลับทำหน้าที่ “เจรจา” (negotiation) กับอำนาจนิยมอย่างชาญฉลาด

องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยขยายกรอบความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับการประทับตรา โดยแสดงให้เห็นว่าการถูกประทับตราในสังคมพหุวัฒนธรรมมิได้เกิดจากอำนาจรัฐฝ่ายเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของพลวัตที่ซับซ้อนระหว่างโครงสร้างภายนอกกับพลังของชุมชนและบุคคลในระดับจุลภาคที่สามารถปรับเปลี่ยน ต่อรอง และแม้กระทั่งนำตราที่เคยถูกประทับมาใช้สร้างคุณค่าใหม่ให้กับตนเองได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุป

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียเป็นกระบวนการที่มีพลวัต ไม่ได้หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่เป็นผลของการต่อรองอย่างต่อเนื่องระหว่างแรงกดดันจากโครงสร้างภายนอก อาทิ นโยบายรัฐ การเมือง และบรรทัดฐานทางสังคม กับปฏิสัมพันธ์ภายในของชุมชนชาวจีนเอง ในฐานะ “ผู้กระทำ” ที่มีบทบาทในการนิยามตัวตนของตนเอง กระบวนการนี้ไม่ได้เกิดขึ้นแบบเฉียบพลัน หากแต่เป็นการค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงทีละน้อย ผ่านการเลือกใช้วัฒนธรรม ภาษา พฤติกรรม และสัญลักษณ์ ที่เหมาะสมกับบริบทที่เผชิญอยู่ในแต่ละช่วงเวลา

พัฒนาการของอัตลักษณ์ชาวจีนในมาเลเซียสะท้อนออกในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเชื้อชาติ การเมือง ศาสนา และการศึกษา โดยแต่ละมิติมีลักษณะเฉพาะที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ การผสมผสานวัฒนธรรมจีน-มลายูของกลุ่มเปอรานากัน การเปลี่ยนผ่านจาก China-oriented สู่ Malaya-oriented ของชาวจีนในทางการเมือง การต่อรองอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนคริสต์ ตลอดจนบทบาทของโรงเรียนจีนในฐานะกลไกการผลิตซ้ำวัฒนธรรมและพื้นที่ที่ต่อรองกับรัฐ ต่างสะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนในมาเลเซียไม่เคยเป็นเพียง “ผู้ถูกกำหนด” หากแต่มีบทบาทสำคัญในการปรับประยุกต์อัตลักษณ์ของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์

กระบวนการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างอย่างเบ็ดเสร็จ หากแต่เป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างโครงสร้างอำนาจกับการกระทำของปัจเจกบุคคลและชุมชนในชีวิตประจำวัน ชาวจีนในมาเลเซียเลือกจะต่อรองและสร้างความหมายใหม่ให้กับอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อรักษาความเป็นจีนในรูปแบบที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของสังคมพหุวัฒนธรรม ไม่ใช่เพียงการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมแบบบริสุทธิ์ แต่เป็นการเลือก “ปรับ” “ผสม” และ “ยกระดับ” อัตลักษณ์ให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ในบริบทของรัฐพหุวัฒนธรรมอย่างมาเลเซีย อัตลักษณ์ของชาวจีนจึงควรถูกมองว่าเป็นกระบวนการ “ประกอบสร้างอย่างต่อเนื่อง” (continuous construction) มากกว่าการคงอยู่แบบหยุดนิ่ง อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างใหม่นี้ มิได้ขัดแย้งกับโครงสร้างรัฐหรือสังคมอื่น ๆ หากแต่เป็นผลจากการปะทะ ต่อรอง และปรับเปลี่ยนอย่างมีพลวัต เพื่อรักษาสถานะของตนเองในฐานะพลเมือง พร้อมกับธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ของตนในสังคมที่หลากหลาย

กล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียไม่ใช่เพียงเรื่องของชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่เป็นภาพสะท้อนของ “พลวัตแห่งการดำรงอยู่ร่วมกัน” (coexistential dynamics) ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถรักษาอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสมดุลและสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบของรัฐชาติและสังคมพหุวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและวิชาการ

ผลการศึกษานี้ได้เปิดเผยให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียเป็นกระบวนการประกอบสร้างที่มีพลวัต ไม่ได้ดำรงอยู่ในรูปแบบคงที่หรือถูกกำหนดจากโครงสร้างรัฐเพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นผลจากการต่อรองและปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

โครงสร้างภายนอกและผู้กระทำทางสังคมในชุมชนจีนเอง องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวนโยบายและการพัฒนาความรู้ในวงวิชาการและสาธารณชน

ในเชิงนโยบาย ข้อค้นพบเกี่ยวกับการต่อรองอัตลักษณ์ของชาวจีนมาเลเซียสามารถนำไปใช้ในการออกแบบนโยบายด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และการศึกษา โดยเฉพาะในรัฐพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเชิงชาติพันธุ์สูง แนวทางการส่งเสริม “อัตลักษณ์แบบบูรณาการ” ที่ไม่ละทิ้งความเป็นจีนเดิม ขณะเดียวกันก็เสริมสร้างจิตสำนึกในฐานะพลเมืองของรัฐ สามารถช่วยลดทอนความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระยะยาว

ในเชิงวิชาการ ผลการศึกษานี้ได้เสนอกรอบการวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่บูรณาการแนวคิด “อัตลักษณ์เชิงสถานการณ์” และ “การประทับตรา” ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในอาเซียนที่เผชิญกับบริบทคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นชาวจีนในอินโดนีเซีย สิงคโปร์ หรือกลุ่มโพ้นทะเลในบริบทใหม่ ๆ องค์ความรู้เหล่านี้ยังสามารถเผยแพร่ผ่านงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบ การประชุมวิชาการ และการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างประเทศ เพื่อขยายขอบเขตความเข้าใจในประเด็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมระดับภูมิภาค

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

แม้ว่างานวิจัยฉบับนี้จะสามารถอธิบายพัฒนาการของอัตลักษณ์ชาวจีนในมาเลเซียได้ในหลายมิติ แต่ยังคงมีประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อขยายขอบเขตความรู้และความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประการแรก ควรมีการนำกรอบแนวคิดอัตลักษณ์เชิงสถานการณ์และการประทับตราไปประยุกต์ใช้ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในมาเลเซีย อาทิ ชาวอินเดียมาเลเซีย หรือชนพื้นเมืองในซาบฮ์และซาราวัก ซึ่งต่างก็เผชิญกับปัญหาเชิงอัตลักษณ์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จะช่วยเปิดมุมมองใหม่ในการทำ ความเข้าใจการอยู่ร่วมกันในรัฐพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ประการต่อมา ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวจีนในบริบทโลกาภิวัตน์และยุคดิจิทัล โดยเฉพาะผลกระทบจากสื่อใหม่ (New Media) เครือข่ายวัฒนธรรมออนไลน์ และอิทธิพลของ soft power จากจีนแผ่นดินใหญ่ที่ส่งผลต่อกระบวนการกำหนดนิยาม “ความเป็นจีน” ของคนรุ่นใหม่ในมาเลเซีย ประเด็นเหล่านี้ยังขาดการศึกษาในเชิงลึก และเป็นหัวข้อสำคัญที่ควรได้รับความสนใจในอนาคต

นอกจากนี้ การศึกษาอัตลักษณ์ในระดับท้องถิ่น (micro level) โดยเน้นพื้นที่เฉพาะที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมหรือโครงสร้างประชากรที่แตกต่างจากภาพรวมระดับชาติ ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สามารถเปิดเผยพลวัตของอัตลักษณ์ในมิติลึกได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์กับปัจจัยเศรษฐกิจ การค้า และภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างมาเลเซีย-จีน ก็นับเป็นมิติใหม่ที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างเพียงพอและควรได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง การศึกษาพัฒนาการอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียในอนาคตควรมุ่งเน้นไปที่ความหลากหลายของประสบการณ์เชิงชาติพันธุ์ในบริบทที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และภูมิภาค เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Andaya, B. W., & Andaya, L. Y. (2017). *A history of Malaysia*. (3rd ed.). London, England: Palgrave Macmillan.
- Barth, F. (Ed.). (1969). *Ethnic groups and boundaries: The social organization of cultural difference*. Bergen, Norway: Universitetsforlaget.
- Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. New York: Free Press.
- Cui, G. Q. [崔贵强]. (1990). *Xin Ma Huaren guojia rentong de zhuanxiang, 1945–1959* [新马华人国家认同的转向, 1945–1959; The transformation of national identity among Chinese in Singapore and Malaya, 1945–1959]. Nanyang Xuehui.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W. W. Norton.
- Hara, F. (2003). *Malayan Chinese and China: Conversion in identity consciousness, 1945–1957*. Tokyo: Institute of Developing Economies.

- Hou, K. C. (2002). *Malaysian Chinese: Identity, culture and ethnic conflict*. Kuala Lumpur, Malaysia: Centre for Malaysian Chinese Studies.
- Ku, H. T. (2003). *Education and Identity: A Study on Chinese Secondary Education in Malaysia (1945-2000)*. Xiamen: Xiamen University Press.
- Loh, F. K. W. (2000). New villages and Chinese identity in Malaysia. In F. K. W. Loh & K. W. Khoo (Eds.), *Democracy in Malaysia: Discourses and practices* (pp. 259–279). NIAS Press.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159–187). New York: Wiley.
- Mahathir Mohamad. (2005). *The Malay dilemma: With a new preface*. Singapore: Marshall Cavendish Editions.
- Nagata, J. (1995). Chinese custom and Christian culture: Implications for Chinese identity in Malaysia. In L. Suryadinata (Ed.), *Southeast Asian Chinese: The socio-cultural dimension* (pp. 166–201). Times Academic Press.
- Tan, C. B. (2000). Socio-cultural diversities and identities. In K. H. Lee & C. B. Tan (Eds.), *The Chinese in Malaysia* (pp. 37–70). New York: Oxford University Press.
- Tan, C. B. (2005). Chinese in Malaysia. In M. Ember, C. R. Ember, & I. Skoggard (Eds.), *Encyclopedia of diasporas: Immigrant and refugee cultures around the world* (pp. 697–706). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-0-387-29904-4_72
- Tan, C. B. (1983). Acculturation and the Chinese in Melaka: The expression of Baba identity today. In L. A. P. Gosling & L. Y. C. Lim (Eds.), *The Chinese in Southeast Asia: Identity, culture and politics* (Vol. 2, pp. 56–78). Singapore: Maruzen Asia.
- Tan, C. B. (1988a). *The Baba of Melaka: Culture and identity of a Chinese Peranakan community in Malaysia*. Petaling Jaya, Malaysia: Pelanduk Publications.
- Tan, C. B. (1988b). Nation-building and being Chinese in a Southeast Asian state: Malaysia. In J. W. Cushman & G. Wang (Eds.), *Changing identities of the Southeast Asian Chinese since World War II* (pp. 139–164). Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Tan, L. E. (1997). *The politics of Chinese education in Malaya, 1945–1961*. Kuala Lumpur, Malaysia: Oxford University Press.
- Wang, G. (1991). *China and the Chinese overseas*. Singapore: Times Academic Press.